

Gaudir de la llibertat en majúscules

Contracultura i diversió en el tardofranquisme

Els ideòlegs del *desarrollismo* franquista no van tenir present que la pluja fina arribada de l'altra banda de l'Atlàntic i l'Anglaterra isabelina (la segona) posaria les bases d'una cultura —més ben dit d'una contracultura— que no tan sols volia sotragar el sistema, sinó que intentava dinamitar-lo des dels fonaments.

Text > PAU LANA O I REVERTER, historiador i periodista

El 22 de maig del 1971, a Granollers, va néixer la nació contracultural catalana, tancada entre reixes i vigilada per la Guàrdia Civil. Aquell dia, promogut pel Centro de Iniciativas y Turismo Comarca del Vallès (CIT), al camp de futbol es va celebrar el Primer Festival Internacional de Música Progressiva, definit com «el primero de su especie que se celebra en España». Grups com Contraste, Fusioon, Sisa, Màquina, Tukky Buzzards, Smash, i l'aparició

estel·lar de Roger Chapman & Family (que, per cert, van arribar tard) van oferir més de vint hores de música en directe, drogues i amor. Un camp de concentració psicodèlic, amb la categoria de manifest fundacional, que va donar visibilitat i espai a una part dels joves que, per sobre de les complicacions i les amenaces de les institucions que vetllaven per la moral nacionalcatòlica i els bons costums, havien decidit trencar amb el present carrincló, que feia massa anys que durava. Entre

els assistents hi havia fills dels guanyadors de la guerra; joves treballadors desenganyats; nihilistes farts de missa, futbol, toros i actes d'exaltació del dictador, tips de la societat capitalista, dogmàtica i autoritària. Com assegurava Pere Danés Codina (que tots coneixíem com *en Pere Puta*, tot i que a la vall del Brugent li deien *el hippy de Susqueda*), que va ser a Granollers: «Els hippies marcaven el camí, les flors portaven a la revolució i, tot i que estàvem envoltats de reixes i guàrdies,

>> Carrer Nou del Teatre («carrer dels Torrats»), la nit del 8 de juliol de 1993.
(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. LLUÍS ROMERO.)

>> El boig del tarot, o de la ciutat, pintat per Joan Anton Palacio (Palau) i Lluís Hereu al capdamunt del carrer Nou del Teatre.
(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JOAN CASTRO.)

a ningú no li importava si en Franco era viu o era mort, el que comptava era que ens sentíem lliures i tothom feia el que volia».

Una visió lúdica de l'art

Lluís Hereu, que amb Lluís Güell o amb Josep Bosch *Piculives* va impulsar la contracultura a casa nostra, puntualitza: «Nosaltres teníem una visió lúdica de l'art i la vida que incidia en la manera de fer d'una societat temerenta i poc donada a la provocació. Hi havia moguda i transgressió; els ben pensants i els *pater familias* ens deien que no fèiem res, que vivíem de l'aire, però la veritat era que treballàvem i sobretot gaudíem amb una sensació de llibertat que et permetia fer qualsevol cosa».

Importada dels Estats Units i d'Anglaterra, la revolució *hippy*, amb els seus aires llibertaris, contraculturals i pacifistes, va arribar tard. A casa nostra es va establir a Barcelona, ciutat receptiva, imaginativa, transgressora, que irradiava a tot Catalunya, i va convertir l'esperit de revolta en una alternativa que anava més enllà de la floreta o la pau i l'amor. Alguns creien que no n'hi havia prou amb subvertir el sistema, que el que calia era destruir-lo i, sobre les cendres, aixecar-ne un de nou que no tingués res a veure amb l'anterior. La música, el teatre, els espais d'oci i entreteniment, les festes, la poesia, l'ecologia, l'experimentació amb substàncies psicodèliques, els festivals, la ràdio o les revistes es van convertir en alternatives carregades de diversió. La primera va donar una resposta lúdica a un estat de coses llòbrec i corromput. Els ecos de Zappa, Janis Joplin, Bob Dylan, Jimi Hendrix, The Band o Jefferson Airplane arribaven sota el braç de viatgers assedegats de modernitat; autors com Pau Riba, Oriol Tramvia o Jaume Sisa van fer de les lletres un manifest llibertari i llièrgic que convocava a concerts sense nit i dies amb massa sol. Al primer Canet Rock, el 1975, s'hi van aplegar més de quaranta mil persones, perfumades de marihuana i il·luminades per l'àcid, l' LSD. La música progressiva de Màquina, Atila —el grup gironí fundat per Eduardo Niebla (guitarra), Paco Ortega (teclats) i Joan Punyet (bateria)— la Companyia Elèctrica Dharma, Secta Sònica o Toti Soler ajudaven a entrar en una mena de nirvana que

>> *Hippies a la platja de Portbou.* (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. AUTOR DESCONEGUT.)

et podia durar fins que els nous inventors de la rumba i el txa-txa-txa, com el Gato Pérez, l'Orquestra Plateria o la Mirasol Colores, et feien aterrar.

Teatre experimental

El teatre es va declarar independent. Allunyat de les propostes comercials i de les dels afeccionats, va mutar i es va consolidar criticant la realitat social i política, llançant provocacions i repetes, convertint l'autogestió i la innovació estètica en l'esquer que va atraure nous públics que van omplir sales i carrers. Grups com Proscenium, a Girona, o Espontani, a Olot, van obrir camí a propostes agosarades com la del Teatre Experimental Independent de Banyoles (TEI), l'escenografia del qual era a càrrec de Lluís Güell. Fundat per Jaume Coll, amb Martirià Coll i

Pep Cruz com a pesos pesants, les discrepàncies van portar Cruz a formar un grup propi, el TEI de Sant Marçal. Acompanyat, entre d'altres, per Pep i Quico Estivill, Joan Anton Palacio (*Palaui*), Maite Martí, Josep Maria i Llorenç Deulofeu, Mariona Estivill o Andreu Caamaño, van recuperar autors maleïts com Jean Genet, i van impulsar un llenguatge que convertia l'escena en un element viu.

Glòria Quera, figuerenca, que de molt jove va marxar de casa per anar a viure a un mas sense llum ni aigua situat a la Mare de Déu del Mont, assegura que la seva va ser una batalla per la vida i la llibertat. Com ella, molts altres joves van intentar tornar a l'edat de la innocència en comunitats allunyades de la civilització. La proposta de les comunes consistia en

>> *Hippy pintant el terra al capdamunt de la Rambla de Girona, el 1968.* (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. NARCÍS SANS PRATS.)

>> Pere Danés i Codina (Pere Puta) a Ca l'Hereu, de Vilobí d'Onyar.
(Foto: ARXIU FAMÍLIA DANÉS)

Nits d'insomni, alcohol, narcòtics, música i converses van ajudar a crear el mite, fins que va arribar la democràcia burgesa i es va menjar la utopia

una altra manera de relacionar-se, per integrar l'oci, el treball, el sexe i la convivència. Es va establir una xarxa de suport mutu entre comunitats. Cases amigues van rebre la categoria de refugis rurals —Ca l'Hereu de Vilobí, Colldecarrera a la vall de Bianya, Sant Marçal de Quarantella, Can Piculives a Sant Martí de Llémena. En aquestes cases es van viure grans celebracions: es recorda una «festa dels cranis» celebrada a Vilobí, amb un únic menú de caps de xai, i d'altres amb mescal, àcid i marihuana, o un Sant Joan en què es va cremar una cadira que volia ser la poltrona del poder, on seia la societat corrupta, mentre un provocador Damià Escuder, que la representava, cridava «Ciència no! Ciència no!», i els seus col·legues replicaven: «Ciència sí! Ciència sí!» i proclamaven: «Es crema la càtedra!». Per a alguns, les comunes van representar anys bons, carregats d'experiències; per a altres, la constatació d'un fracàs que havia idealitzat un estil de vida molt allunyat de la realitat i massa sovint no havia superat l'estatus de la pura supervivència. Com assegurava Eliseu Huertas: «Era un moviment dispar, divers i monumental que va convulsar Europa, però li van donar poc temps, i per matar-lo van introduir l'heroïna».

Contra l'alliberament cosmètic

El suport dels Estats Units i l'abandonament de la política autàrquica va

permetre que l'Estat espanyol es beneficiés de l'etapa expansiva de l'economia mundial. Contra aquest alliberament cosmètic s'alçà tot un moviment format per joves farts de misses i bons costums, determinats a perseguir la pau, l'amor i la llibertat. Sabien que, tot i que la vida no era cap festa, calia lluitar perquè ho fos.

Per això, determinats bars, cafès, pubs com Can Grapes de Taradell; el Pub Groc de Pere Tremps i Pep Estivill, La Trumfa de Mingo Velàzquez, el Freak's de Ferran Tetas, Can Julián, l'Enderroc de Max Varés, tots a

>> Pep Cruz i Xicu Masó en una representació de l'obra L'últim dels oficis, del TEI de Sant Marçal, el 1981. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI.)

Girona; la llibreria Santa Bàrbara i el pub Xuclamel a Anglès, impulsats per Pere Danés, Fermí Sidera, Joan Montgè i Joan Rius; Can Xalegre d'Olot; el Royal i El Farolito de Figueres, i alguns altres es van convertir en espais de complicitat, creació i convivència. Nits d'insomni, alcohol, narcòtics, música i converses van ajudar a crear el mite fins que va arribar la democràcia burgesa i es va menjar la utopia. En la guerra contra el sistema, molts es van perdre pel camí. Què en va quedar? Com deia Pau Riba: «Vam gaudir de la llibertat en majúscules».

>> Exposició de Pep Aymerich al Bar Salsitxa de Girona, el desembre de 1986. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JOAN CASTRO.)